

PEL GUST DE DIR-LOS

Selecció de poesia catalana

Lectura a càrrec de membres de GespaTeatre en l'acte de presentació de la campanya 2013-2014 del Voluntariat per la Llengua de Palamós.

Rapsodes:
Àngels Dalmau
Jordi Massoni
Nuri Pérez
David Sagrera

Palamós, 8 de novembre de 2013.

Els records

Jo fos per tu aquesta cançó tan dolça
que desgrana el molí.
Aquest oreig suau que t'agombola
perfumant-te el matí.
Fos el flauteig dels tòtils a la tarda
en la calma dels horts.
Si fos aquesta pau que t'acompanya
en el repòs dels ports ...
O fos la punxa de la rosa encesa
d'un desig abrandat.
Aquell record d'una hora de follia,
d'aguda voluptat.
Si fos l'enyorament d'uns braços tendres
que varen ser-te amics.
O bé la revifalla rancorosa
d'aquells menyspreus antics.
Si jo no fos per tu record amable,
fos almenys un neguit,
un odi o un dolor, una recança ...
Ho fos tot, menys l'oblit.

Rosa Leveroni (1910-1992)

(Música: Christoph Willibald Gluck - Orfeu i Euridice)

El pi de Formentor

Mon cor estima un arbre! Més vell que l'olivera,
més poderós que el roure, més verd que el taronger,
conserva de ses fulles l'eterna primavera,
i lluita amb les ventades que atupen la ribera,
com un gegant guerrer.

No guaita per ses fulles la flor enamorada;
no va la fontanella ses ombres a besar;
mes Déu ungi d'aroma sa testa consagrada
i li donà per terra l'esquerpa serralada,
per font la immensa mar.

Quan lluny, damunt les ones, renaix la llum divina,
no canta per ses branques l'aucell que encativam;
el crit sublim escolta de l'àguila marina,
o del voltor qui puja sent l'ala gegantina
remoure son fullam.

Del llim d'aquesta terra sa vida no sustenta;
revincla per les roques sa poderosa rel,
té pluges i rosades i vents i llum ardenta,
i, com un vell profeta, rep vida i s'alimenta
de les amors del cel.

Arbre sublim! Del geni n'és ell la viva imatge:
domina les muntanyes i aguaita l'infinit;
per ell la terra és dura, mes besa son ramatge
el cel qui l'enamora, i té el llamp i l'oratge
per glòria i per delit.

Oh! sí: que quan a lloure bramulen les ventades
i sembla entre l'escuma que tombi el seu penyal,
llavors ell riu i canta més fort que les onades,
i vencedor espolsa damunt les nuvolades
sa cabellera real.

Arbre, mon cor t'enveja. Sobre la terra impura,
com a penyora santa duré jo el teu record.
Lluitar constant i vèncer, reinar sobre l'altura
i alimentar-se i viure de cel i de llum pura...
oh vida! oh noble sort!

Amunt, ànima forta! Traspassa la boirada
i arrela dins l'altura com l'arbre dels penyals.
Veuràs caure a tes plantes la mar del món irada,
i tes cançons tranquil·les 'niran per la ventada
com l'au dels temporals.

Mn. Miquel Costa i Llobera (1854-1922)

(Música: Gustav Mahler - Simfonia nro. 5 en do sostingut menor. Adagietto)

Molt lluny d'aquí

Sé una ciutat, molt lluny d'aquí, dolça i secreta,
on els anys d'alegria són breus com una nit;
on el sol és feliç, el vent és un poeta,
i la boira és fidel com el meu esperit.

L'Orient hi deixà la seva sang de roses,
la mitja lluna càlida del seu minvant etern
i, enllà d'un gran silenci de persianes closes,
un riu profund que corre per una nit d'hivern.

Als antics carrerons, plens de fervor, arriba
jo no sé de quins segles un gris d'amor i encens;
el so de les campanes hi té una ànima viva
i el seu batec és lliure com el del cor dels nens.

Allí, més bells encara que els parcs en primavera,
els camps humils i alegres s'obren al capaltard;
en el seu gran repòs l'ànima es fa lleugera
com enmig de la vasta paciència del mar.

Res no crida el meu cor amb més tendresa, ara,
que aquells camins fondals de xops i de canyars.
El seu record fa un ròssec de recança al meu pas;
torna a la meva espatlla la mà greu del meu pare.

Màrius Torres (1910-1942)

(Música: Claude Debussy - La fille aux cheveux de lin)

Aiguamarina

Voldria, ni molt ni poc:
ésser lliure com una ala,
i no mudar-me del lloc
platejat d'aquesta cala;
i encendre el foc
del pensament que vibra,
i llegir només un llibre
antic,
sense dubte, ni enveja, ni enemic.

I no saber on anirem,
quan la mort ens cridi al tàlem:
creure en la fusta del rem,
i en la fusta de l'escalem.

I fer tot el que fem,
oberts de cor i de parpelles,
i amb tots els cinc sentits;
sense la por de jeure avergonyits
quan surtin les estrelles.

Comprendre indistintament
rosa i espina;
i estimar aquest moment,
i aquesta mica de vent,
i el teu amor, transparent
com una aiguamarina

Josep M. de Sagarra (1894-1961)

*(Música: Ludwig van Beethoven - Concert per a piano nro 5 en mi bemoll
major, op 73, 2n moviment (adagio un poco mosso)*

El cementiri dels mariners

Quan la passada del vent afina
la tarda tèbia del mes d'agost,
penges com una morta gavina
dalt de la pedra grisa del rost.

Des de les blanques parets estretes
veus una mica de mar només;
i encara et poses tot de puntetes,
blanc cementiri dels mariners.

Ningú que als vespres a tu s'atansa
per la drecera magra dels horts
dirà quan vegi l'esquena mansa
que ets el pacífic hostel dels morts.

No et dignifiquen l'antiga esquerdada
de les costelles màgics xiprers;
només et volta la vinya verda,
blanc cementiri dels mariners.

És una vinya plana com totes,
ni tu l'esveres ni pensa en tu;
dels ceps li pengem les fràgils gotes
tornassolades del vi madur.

Aquelles bèsties que sol haver-hi
en la pelada pau dels costers
se't fan, amigues sense misteri,
blanc cementiri dels mariners.

Tant a les clares com a les fosques,
res de basardes, res de perills:
tots els migdies, zumzeig de mosques,
tots els capvespres, desmai de grills.

I a trenc d'albada, lleu transparència:
còbits que piulen pels olivers.
I sempre un clima d'indiferència,
blanc cementiri dels mariners.

Dins la badia, les fustes fartes
de sal i pesca mullen el llom;
els homes passen del joc de cartes
a l'opalina gràcia del rom.

Les dones seuen a les cadires
amb aquells aires manifassers...
I ningú pensa que tu respires,
blanc cementiri dels mariners.

I ve que un dia la veu rossola
d'una campana llagimejant;
i gent negrenca s'acorriola
seguint la vinya del teu voltant.

La caixa llisa puja la costa;
tu ni la mires: ja saps qui és.
Sens reverència reps el teu hoste,
blanc cementiri dels mariners.

I els qui te'l duen, mentre la pala
remou la terra nets de corcó,
pensen quina hora i en quina cala
i amb qui els pertoca calar l'artó.

Els crida el tràngol i la mullena;
caraimpassibles baixen després,
al teu silenci girats d'esquena,
blanc cementiri dels mariners.

Si el mar és fúria, bot i deliri,
i és embranzida i és cos a cos,
qui se'n recorda del cementiri,
del gris de nacre del seu repòs?

Tu ho saps comprendre; per'xò no goses
guarnir-te d'arbres ni de cloquers.
Tu saps comprendre totes les coses,
blanc cementiri dels mariners!

Els fan la ruta de la pobresa,
tu fas el somni de l'infinit.
Si ells es resignen a anar a l'encesa,
també et resignes a llur oblit.

Perquè et resignes, perquè t'adones
del que és el sempre i és el mai més,
jo et vinc a veure moltes estones,
blanc cementiri dels mariners.

Jo et vinc a veure per la drecera,
seguint les vinyes, deixant el port;
i em vivifiques amb la manera
clara i tranquil·la de dir la mort.

La mort, com una gran companyia
neta de tèrbols crits baladers
la mort, com feina de cada dia,
mig de tristesa, mig d'alegria...
blanc cementiri dels mariners!

Josep M. de Sagarra (1894-1961)

(Música: John Williams - Schindler's list. BSO)

Dóna'm la mà

Dóna'm la mà que anirem per la riba
ben a la vora del mar
bategant,
tindrem la mida de totes les coses
només en dir-nos que ens seguim amant.

Les barques llunyes i les de la sorra
prendran un aire fidel i discret,
no ens miraran;
miraran noves rutes
amb l'esguard lent del copsador distret.

Dóna'm la mà i arrecera la galta
sobre el meu pit, i no temis ningú.
I les palmeres ens donaran ombra.
I les gavines sota el sol que lluu

ens portaran la salabror que amara,
a l'amor, tota cosa prop del mar:
i jo, aleshores, besaré ta galta;
i la besada ens durà el joc d'amar.

Dóna'm la mà que anirem per la riba
ben a la vora del mar
bategant;
tindrem la mida de totes les coses
només en dir-nos que ens seguim amant.

Joan Salvat-Papasseit (1894-1924)

(Música: Ennio Morricone - Infanzia e maturità - Cinema Paradiso BSO)

Mester d'amor

Si en saps el pler no estalviïs el bes
que el goig d'amar no comporta mesura.
Deixa't besar, i tu besa després
que és sempre als llavis que l'amor perdura.

No besis, no, com l'esclau i el creient,
mes com vianant a la font regalada.
Deixa't besar -sacrifici fervent-
com més roent més fidel la besada.

¿Què hauries fet si mories abans
sense altre fruit que l'oreig en ta galta?
Deixa't besar, i en el pit, a les mans,
amant o amada -la copa ben alta.

Quan besis, beu, curi el veire el temor:
besa en el coll, la més bella contrada.
Deixa't besar
i si et quedava enyor
besa de nou, que la vida és comptada.

Joan Salvat-Papasseit (1894-1924)

(Música: Pascal Comelade - Tango del Rosselló)

Salveu-me els ulls

Salveu-me els ulls quan ja no em quedi res.
Salveu-me la mirada, que no es perdi.
Tota altra cosa em doldrà menys, potser
perquè dels ulls me'n ve la poca vida
que encara em resta i és pels ulls que visc
adossat a un gran mur que s'enderroca.

Pels ulls conec, i estimo, i crec, i sé,
i puc sentir i tocar i escriure i créixer
fins a l'altura màgica del gest,
ara que el gest se'm menja mitja vida
i en cada mot vull que s'hi senti el pes
d'aquest cos feixuguíssim que no em serva.

Pels ulls em reconec i em palpo tot
i vaig i vinc per dins l'arquitectura
de mi mateix, en un esforç tenaç
de percaçar la vida i exhaurir-la.
Pels ulls puc sortir enfora i beure llum
i engolir món i estimar les donzelles,
desfermar el vent i aquietar la mar,
colrar-me amb sol i amarar-me de pluja.

Salveu-me els ulls quan ja no em quedi res.
Viuré, bo i mort, només en la mirada.

Miquel Martí i Pol (1929-2003)

(Música: Ludwig van Beethoven - Concert per a piano nro 5 en mi bemoll major, op 73, 2n moviment (adagio un poco mosso))

L'Elionor

L'Elionor tenia
catorze anys i tres hores
quan va posar-se a treballar.
Aquestes coses queden
enregistrades a la sang per sempre.
Duia trenes, encara
i deia: "sí, senyor" i "bones tardes".

La gent se l'estimava,
l'Elionor, tan tendra,
i ella cantava mentre
feia córrer l'escombra.

Els anys, però, a dins la fàbrica,
es dilueixen en l'opaca
grisori de les finestres,
i al cap de poc l'Elionor no hauria
pas sabut dir d'on li venien
les ganes de plorar,
ni aquella irreprimible
sensació de solitud.

Les dones deien que el que li passava
era que es feia gran i que aquells mals
es curaven casant-se i tenint criatures.
L'Elionor, d'acord amb la molt sàvia
predicció de les dones,
va créixer, es va casar i va tenir fills.

El gran, que era una noia,
feia tot just tres hores
que havia complert els catorze anys
quan va posar-se a treballar.
Encara duia trenes
i deia: "sí senyor" i "bones tardes".

Miquel Martí i Pol (1929-2003)

(Música: W. A. Mozart - Quintet per clarinet i cordes. 2n moviment)

Ara mateix

Ara mateix enfilo aquesta agulla
amb el fil d'un propòsit que no dic
i em poso a apedaçar.
Cap dels prodigis que anunciaven taumaturgs insignes
no s'ha complert,
i els anys passen de pressa.
De res a poc, i sempre amb vent de cara,
quin llarg camí d'angoixa i de silencis.

I som on som; més val saber-ho i dir-ho
i assentar els peus en terra
i proclamar-nos hereus d'un temps de dubtes i renúncies
en què els sorolls ofeguen les paraules
i amb molts miralls mig estrafem la vida.

De res no ens val l'enyor o la complanta,
ni el toc de displicant malenconia
que ens posem per jersei o per corbata quan sortim al carrer.

Tenim a penes el que tenim i prou:
l'espai d'història concreta que ens pertoca,
i un minúscul territori per viure-la.

Posem-nos dempeus altra vegada
i que se senti la veu de tots solemnement i clara.

Cridem qui som i que tothom ho escolti.
I en acabat, que cadascú es vesteixi
com bonament li plagui, i via fora!,
que tot està per fer i tot és possible.

Miquel Martí i Pol (1929-2003)

Dues planes

He estimat el Montseny sense ametistes,
la plana adusta en els seus llargs hiverns,
els vels espessos d'imprecisa boira.

Conec el ressò clar de les campanes
als vells carrers de la ciutat dels sants,
la plaça on van penjar en Bac de Roda.

Camí dels vents, he estimat l'altra plana
els vols de les gavines als sembrats,
les aigües, com nosaltres, indecises.

Somrient, l'alabastre de les verges
dins els seus temples de color de temps.
El mar, que va ser un dia camí nostre.

Maria Àngels Anglada (1930-1999)

(Música: Martí Camós - Melodia per a un poema)

El bosc

No m'envegeu la cistella mig plena
i flairosa de bosc.
Fa molts anys que camino sota els pins,
les alzines, els roures.
Sense voler he trepitjat les tiges
d'alguna flor amagada
però mai no he disparat contra un ocell
ni contra una esperança.
M'he esgarrinxat entre els garrics la roba,
la pell i el cor.

Fa molts anys que camino sota els brancs
i espio la claror
i les remors en el bosc de la vida.
Paro difícilment,
no tan subtil com l'aranya a les herbes
la meva teranyina
i miro el sotabosc sense descans.

De tant en tant, si la pluja ve a l'hora,
si el vent foll signa treves,
el bosc -me'n meravella sempre- em lliura
a contracor
rovells de foc estriats d'esperança
una mica tacats
de pinassa, molt poc humits de plor.
De tant en tant.

Maria Àngels Anglada (1930-1999)

(Música: W.A. Mozart. Quartet per a flauta en Do Major K285. Adagio)

Treva de gener

Avui es signa la pau a Vietnam
I per un dia joiosament dono
Vacances als meus versos . Els deslliuro
De pactes d'aliança amb la tristesa
Perquè els nens de Vietnam podran menjar
Calmosament iot el seu plat d'arròs
I sobre Hanoi ja no cauran més bombes.

Versos-infants, digueu com és alegre
La llum d'aquesta tarda de gener
Damunt els presseguers que ara poncellen.
-Abans que aquesta veu tenaç em digui
Que no hi ha prou claror ni flors que esborrin
L'ombra dels morts, la terra extenuada.

Maria Àngels Anglada (1930-1999)

*(Música: Ludwing van Beethoven - Concert per a piano nro 5 en mi bemoll major,
op 73, 2n moviment (adagio un poco mosso)*

Sarajevo

També a mi em guiava la mà de Virgili—
la pietat la música dels mots.
Vaig visitar amb ell el regne d'ombres
lleugeres, dels espectres sense llum.

Ara el ferro roent de Sarajevo
m'ha esborrat el rastre de la seva mà.
Són pesants les ombres, pàl·lids els espectres
d'infants estriats amb claror de sang.

A la rereguarda llunyana, impotent
sé perquè no trobo la mà del poeta,
sé que amb totes dues s'ha de tapar el rostre
—els ulls escruixits, els llavis ben closos.

Maria Àngels Anglada (1930-1999)

(Música: Edward Elgar - Enigma, 9ª variació. Nimrod)